

JOHAN BÄCKMAN

Miten venäläinen kirjoittaa talvisodan?

Johan Bäckman analysoi talvisota-nimen kirjoitustapaa suomalaisessa ja venäläisessä historiankirjoituksessa. Itänaapurissamme talvisodan kirjoitusasu on vaihdellut voimakkaasti ja heijastellut maiden välisten suhteiden tilaa.

■ ”Talvisotaa meillä on ikävä. / Kirjoitin Pyhän Nimen lauseen alkuun / että alkaisi isolla kirjaimella”. Näin Paavo Haavikko tuoreessa runokirjassaan yrittää ohittaa kysymyksen siitä, pitäisikö talvisota kirjoittaa isolla vaiko pienellä alkukirjaimella.

Suomen kielen oikeinkirjoitussääntöjen mukaan sodat kirjoitetaan aina pienellä alkukirjaimella (esim. talvisota, jatkosota ja suuri isänmaallinen sota). Kuitenkin professorit Matti Klinge ja Timo Vihavainen ovat ottaneet tavaksi käyttää muotoa *Talvisota*. Heidän mukaansa talvisota tarkoittaa yleisesti sodankäyntiä talvella, kun Talvisota viittaa tiettyyn vuosina 1939–40 käytyyn sotaan. Mieltymys isoon kirjaimeen kertoo myös talvisodan merkityksen korostumisesta historiankirjoituksessamme.

Sodan toisen osapuolen eli nykyisen Venäjän historiankirjoituksessa talvisodan kirjoitusasu on vaihdellut. Sodan aikana sitä usein kutsuttiin *suomalaiseksi sodaksi* (finskaja voina) tai *suomalaiseksi kampanjaksi* (finskaja kampanija). Niitä käytetään edel-

leen puhekielessä sota-sanana pehmentämiseksi tai häivyttämiseksi. Mainittakoon, että samasta syystä venäläiset kutsuivat ensimmäistä maailmansotaa heti sen päätyttyä *saksalaiseksi sodaksi* (germanskaja voina). Venäjänkieliset termit *suomalainen sota* tai *saksalainen sota* voidaan myös nähdä yrityksinä nimetä nämä kansat tai kansakunnat sotaan syyllisiksi.

Talvisota on esillä O. W. Kuusisen kauhupropagandakirjassa *Suomi ilman naamiota*, joka ilmestyi sodan vielä kuluessa vuonna 1943. Kirjan suomenkielisessä laitoksessa käytetään melko neutraaleja käsitteitä *Suomen ja Neuvostoliiton välinen talvisota 1939/40* sekä *Suomen ja Neuvostoliiton välinen kolmikuukautinen sota*. Toisen maailmansodan vielä kuluessa asiasta oli mahdollista puhua avoimesti, tosin kuitenkin syyttämällä suomea provokaatioista.

YYA-politiikan aikana neuvostotermiologiaa pehmennettiin. Ystävyysliturgia retusoi sodan kokonaan pois puhumalla *vuosien 1939–1940 neuvostoliittolais-suomalaisesta paikallisesta aseellisesta konfliktista* (sovjetsko-finljandski lokalnyi voožonnyi konflikt 1939–1940 gg.). Talvisodan käsittäminen sodaksi palasi neuvostoliittolaiseen historiankirjoitukseen perestroikan myötä 1980-luvun lopussa, kun talvisodan venäläinen vastine *zimnjaja voina* tuli muodikkaaksi. Sen oikeinkirjoituksesta ei ole sääntöä.

Venäläiset kirjoittavat talvisotansa useimmiten lainausmerkkeihin pienellä alkukirjaimella. Tässä lainausmerkkien tehtävänä ei ole ilkkua tai vähätellä, vaan korostaa suomalaista historiaperinnettä ja toisinaan tehdä siihen erottelua. Jos venäläinen kir-

joittaa talvisotansa isolla kirjaimella ja ilman lainausmerkkejä, kertoo se suomalaisia arvostavasta suhtautumisesta.

Joskus venäläiset lähteet puhuvat *niin sanotusta "talvisodasta"* (tak nazyvajemaja "zimnjaja voina"). Tässä erottelun tekeminen suomalaiseen historiatraditioon on voimakkaampaa. Toisinaan käytetään myös muotoa *neuvostoliittolais-suomalainen "talvi"-sota* (sovjetsko-finljandskaja "zimnjaja" voina). Tässä lainausmerkit erottelevat juuri tämän talvisodan muusta sodankäynnistä talvella.

Sanan *suomalainen* kaksi venäjänkielistä vastinetta *finskaja* ja *finljandskaja* (joka kääntyy myös suomenmaalaiseksi) on tietenkin hyvä erotella toisistaan. Jälkimmäinen viittaa Suomen valtioon ja edellinen suomalaisiin yleensä. Heitähän oli paljon myös Puna-armeijan puolella esimerkiksi Suomen Kansanarmeijassa ja sittemmin Karjalan rintamalla 71. divisioonassa.

Mikä on venäläisen historiankirjoituksen virallinen talvisotatermi? Tuoreen sotatietosanakirjan 7. osasta löytyy nimitys *neuvostoliittolais-suomalainen vuosien 1939–40 sota* (sovjetsko-finljandskaja voina 1939–40 gg.). Tässä talvisota-termin ongelmallisuus on nokkelasti sivuutettu. Ilmeisesti myös venäläiset ovat pohtineet talvisodan kaksoismerkitystä.

Asenteet Suomea kohtaan ovat koventuneet venäläisessä historiankirjoituksessa. Tunnetun venäläisen sotahistorioitsijan Aleksandr Širokoradin kirjan *Suomi–Venäjä: Kolme tuntematonta sotaa* mukaan vuosina 1918–1922 käytiin *ensimmäinen "Suur-Suomen" sota* (pervaja voina "Velikoi Finljandii"). Nämä meillä heimoretiksikin nimetyt tapahtumat mainitaan venäläisessä historiankirjoituksessa toisinaan myös *karjalaisena seikkailuna* (karelski avantjur). Vastavasti talvisota on Širokoradin mielestä *toinen* ja jatkosota *kolmas "Suur-Suomen" sota*.

Ylilyönneistä huolimatta on hyvä muistaa, että neuvostoliittolaisissa tietosanakirjoissa Neuvostoliitto nimettiin talvisodan hyökkääjäksi jo vuonna 1963 eikä Suomea ole sen jälkeen syytetty, ainakaan virallisesti. ■